

Nr 24.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående fortsatt statsgaranti för exportkredit m. m.; given Stockholms slott den 18 december 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att nu gällande bemyndigande att meddela statsgaranti för exportkredit förlänges intill utgången av budgetåret 1956/57. Den av 1953 års riksdag beslutade utbyggnaden av exportkreditgarantisystemet förutsättes bestå.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 december 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena och chefen för finansdepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson.

Statsgaranti mot förlust på grund av exportkredit har i Sverige meddelats alltsedan budgetåret 1933/34. Garantien har grundats på tid efter annan av riksdagen givna bemyndiganden med växlande innehåll samt av Kungl. Maj:t i enlighet därmed utfärdade författningar. Prövning och avgörande av frågor om statsgaranti för exportkredit ankommer på exportkreditnämnden, för vilken instruktion utfärdats den 26 juni 1933 (nr 430).

1951 års riksdag medgav efter förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 8; r. skr. nr 53), att svenska staten fick intill utgången av budgetåret 1953/54 åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 300 miljoner kronor.

Genom medgivande av 1953 års riksdag efter förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 55; r. skr. nr 134) utbyggdes försöksvis statsgarantisystemet med en ny garantiform avseende finansiering av produktion för export; vidare medgavs uppmjukningar i villkoren för statsgaranti för entreprenad- arbeten och mot förluster i samband med lagerhållning utomlands. Samtidigt medgavs att garantigivningen mot förlust på grund av statliga åtgärder utomlands utvidgades att omfatta även opåräknat införande av importlicensiering eller återtagande av redan lämnade importlicenser. Gällande bestämmelser om garantigivningen återfinns i kungörelse den 9 juni 1950 (nr 321), som genom kungörelse den 6 april 1951 (nr 153) förlängts att gälla t. o. m. den 30 juni 1954 och genom kungörelse den 22 maj 1953 (nr 368) ändrats i enlighet med 1953 års riksdagsbeslut. Det huvudsakliga innehållet i ifrågavarande kungörelser är följande.

Exportkreditnämnden äger att till främjande av svensk export bevilja statsgaranti mot förlust på grund av exportkredit eller lagerhållning av svenska exportvaror utomlands samt för kredit, som av svensk bank eller

annan svensk kreditgivare lämnas i samband med tillverkning och försäljning av sådana varor. Då särskilda skäl föreligger, må sådan garanti lämnas även vid export av icke inhemska alster. Statsgaranti må ock beviljas för entreprenadarbeten, som utförs i utlandet, ävensom för till utlandet levererade alster av svensk teknisk konsulterande verksamhet, särskilt då dylik verksamhet kan bli av betydelse för svensk export.

Statsgaranti mot förlust på grund av exportkredit, som beviljas svensk exportör eller svensk bank eller annan svensk kreditgivare för kredit, vilken lämnas vid försäljning till utlandet av inhemska alster, eller som beviljas för entreprenadarbeten, vilka utförs i utlandet, ävensom för till utlandet levererade alster av svensk teknisk konsulterande verksamhet må högst avse, att ett belopp uppgående till 75 procent av den lämnade krediten kommer att inflyta eller ock att 75 procent av uppkommande förlust å krediten täcks; dock må, då särskilda skäl därtill föreligger, garantien utsträckas till 85 procent. Sådan garanti må icke avse utebliven betalning av annan anledning än köparens insolvens eller sådana statliga åtgärder utomlands som allmänt moratorium, valutaspärr och dylikt. Dock må garanti beviljas mot förlust till följd av opåräknat införande av importlicenser eller återtagande av meddelade licenser. Statsgaranti mot förlust på grund av lagerhållning av svenska exportvaror utomlands må högst avse, att 75 procent av uppkommande förlust i samband med lagerhållningen täcks. Statsgaranti för kredit, som av svensk bank eller annan svensk kreditgivare lämnas i samband med tillverkning och försäljning av svenska exportvaror må omfatta högst 75 procent av den avsedda leveransens värde.

För beviljad garanti av samtliga här nämnda slag skall den, som erhåller garantien, erlägga en premie, avpassad med hänsyn till olika inverkan omständigheter, såsom längden av avtalad kredittid, förhållandena i importlandet, andra förefintliga riskmoment och varans art. Premien skall så beräknas, att den innefattar bidrag till täckande av administrationskostnaderna för exportkreditnämnden.

Gällande statsgarantier mot förlust på grund av lagerhållning av svenska exportvaror utomlands och för kredit, som av svensk bank eller annan svensk kreditgivare lämnas i samband med tillverkning och försäljning av svenska exportvaror, må tillsammans uppgå högst till ett belopp av 100 miljoner kronor. Sammanlagda beloppet för samtliga här nämnda statsgarantier må uppgå till 300 miljoner kronor.

Enligt beslut av 1933 års riksdag skall exportkreditnämndens premieinkomster överföras till en av riksgäldskontoret förvaltdad fond, från vilken skall täckas såväl förluster å verksamheten som nämndens administrationskostnader.

Under tiden från den 1 juli 1933, då exportkreditnämnden trädde i verksamhet, till och med den 30 juni 1953 har nämnden utfärdat garantier för ett sammanlagt kreditbelopp av 1 151 miljoner kronor, varav det av staten garanterade beloppet utgjort 745 miljoner kronor. Härav hänförde sig till budgetåret 1950/51 ett kreditbelopp å 64 miljoner kronor och ett garantibelopp å 38,2 miljoner kronor, till budgetåret 1951/52 ett kreditbelopp å 36,9 miljoner kronor och ett garantibelopp å 28,6 miljoner kronor samt till budgetåret 1952/53 ett kreditbelopp å 43,8 miljoner kronor och ett garantibelopp å 30,1 miljoner kronor. Under tredje kvartalet 1953 har garantier utfärdats för krediter å 17,1 miljoner kronor med ett garantiansvar för

staten av 11,9 miljoner kronor. Statens ansvar för utfärdade garantiförbindelser uppgick vid utgången av sagda tre budgetår till 88,2, 87,2 respektive 68,4 miljoner kronor. Minskningen av nämndens engagemang under sistförflutna budgetår hänför sig till inlösen av polska långfristiga skuldförbindelser.

Sedan verksamhetens början till och med den 30 juni 1953 har premier influtit med 24,2 miljoner kronor och räntor med 1 miljon kronor, sammanlagt 25,2 miljoner kronor. Utbetalningar för skadefall har, sedan återvinningar frändragits, uppgått till 8,4 miljoner kronor och nämndens administrationskostnader till 1,8 miljon kronor, sammanlagt 10,2 miljoner kronor. Behållningen, d. v. s. nämndens reserv för att möta garantiförpliktelserna, utgjorde alltså den 30 juni 1953 15 miljoner kronor. I jämförelse med den 30 juni 1952 innebär detta en ökning med 1,7 miljon kronor; jämfört med behållningen den 30 juni 1951 utgör ökningen 3,1 miljoner kronor.

I skrivelse den 19 oktober 1953 har *exportkreditnämnden* — under erinran att giltighetstiden för bestämmelserna angående statsgaranti för exportkredit m. m. utlöper med utgången av innevarande budgetår — hemställt om bemyndigande att på oförändrade grunder meddela garanti för exportkredit m. m. under tiden 1 juli 1954—30 juni 1957.

Över framställningen har utlåtanden avgivits av statskontoret, kommerskollegium, fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret. Kommerskollegium har till sitt utlåtande fogat yttranden från Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Göteborg, handelskammaren i Gävle, Sveriges allmänna exportförening, Sveriges industriförbund, Sveriges grossistförbund, Kooperativa förbundet, Sveriges köpmannaförbund samt Sveriges hantverks- och småindustriorganisation.

Exportkreditnämndens framställning.

Inledningsvis framhåller exportkreditnämnden att statsmakterna aldrig ifrågasatt, att den statliga exportkreditgarantigivningen skulle upphöra. Skälen härtil har varit skiftande. Nämnden erinrar i detta sammanhang om den sedan tre år fortgående skärpningen i det allmänna exportläget och den hårdnande konkurrensen från andra länders sida, vilken till ej ringa del påverkats av en mångenstädes omfattande och hög statlig exportkreditgivning. Vidare framhåller nämnden möjligheten för statsmakterna att genom exportkreditgarantier stimulera exportens inriktning på marknader, vilka ur handels- och valutapolitiska synpunkter är önskvärda avsättningsområden.

Nämnden anför, att frågan om tillhandahållande av garanti och utformning av garantivillkoren bör bedömas under beaktande av sysselsättningsläget inom den berörda exportindustrin, den valuta, vari betalning skall erläggas, importlandets allmänna betalningsläge och särskilt betalningsläget

gentemot Sverige, varjämte uppenbarligen den risk, som staten i egenskap av garantigivare ikläder sig, måste alldeles särskilt uppmärksammas.

Nämnden framhåller, att erfarenheterna av garantigivning för finansiering av lagerhållning utomlands och finansiering för tillverkning av exportvaror har varit alltför ringa för att nämnden skall kunna bedöma, huruvida garantiformerna är de mest ändamålsenliga. Nämnden har emellertid på senaste tiden kunnat konstatera en ökad efterfrågan på dessa garantier. De stimulerar otvivelaktigt intresset för dollaraffärer. Finansieringsgarantierna har — fastän i enlighet med gällande direktiv särskild försiktighet iakttagits vid beviljande av sådana garantier — visat sig medföra ej obetydliga risker; dock har några förluster hittills icke inträffat.

Gällande bestämmelser erbjuder möjlighet till varierande utformning av garantierna. En ytterligare skärpning av det allmänna exportläget torde i första hand kunna mötas med en uppjukning av hittills tillämpad, relativt restriktiv praxis, varvid höjning av garantiprocentsatserna, särskilt i fråga om garantier avseende transfereringshinder och andra statliga åtgärder, jämte sänkning av premierna kan ifrågakomma. Någon anledning att för närvarande vidga den författningsenliga ramen för exportkreditgarantigivningen föreligger enligt nämndens mening icke.

Nämnden anser det ej möjligt att nu approximativt angiva, i vilken utsträckning det statliga exportkreditgarantisystemet under de närmaste åren kan förmodas bli utnyttjat. Marginalen mellan den nuvarande maximeringen för kreditgarantigivningen, 300 miljoner kronor, och det gällande garantibeloppet, 75,2 miljoner kronor, anses emellertid vara så stor, att någon höjning av maximeringen icke för närvarande synes påkallad. Nämnden anser det dock angeläget framhålla, att garantier i samband med långfristiga krediter utövar ett starkare inflytande på det totala garantibeloppet än garantier för kortfristiga krediter, då sådana garantier snabbt frigöres, medan de förra under flera år kan ingå i engagemanget. För frågan om det maximala garantibeloppets höjd är det alltså av betydelse, huruvida utvecklingen kommer att gå i riktning mot långfristiga eller kortfristiga garantier. Antagligen har man att räkna med en ökning av båda typerna.

Vad angår den tidrymd, för vilken bestämmelserna om statsgaranti för exportkredit m. m. i fortsättningen bör gälla, anser nämnden anledning icke föreligga att frångå den nu tillämpade treårsperioden. Skulle under den tid, varunder författningen gäller, behov av ändringar av författningsbestämmelserna uppkomma, förutskickar emellertid nämnden att hinder icke möter mot att ändringsförslag upptages till prövning.

Nämnden föreslår sålunda, att gällande bestämmelser om statsgaranti för exportkredit m. m. skall gälla under ytterligare tre år eller t. o. m. den 30 juni 1957.

Yttranden.

Förslaget att förlänga bestämmelserna om exportkreditgarantisystemet för en tid av tre år tillstyrkes av samtliga remissinstanser. Flertalet remissinstanser vitsordar att den statliga garantiverksamheten för exportkredit m. m. under de två decennier, den förekommit, utvecklats till ett värdefullt stöd för den svenska exportnäringen.

Åtskilliga remissinstanser har framhållit att de svårigheter, som i ökad grad gör sig gällande på exportmarknaderna, kräver ökade ansträngningar från exportindustriens sida för att behålla gamla marknader och skapa nya avsättningsmöjligheter för svensk produktion. Detta understrykes särskilt i det av *kommerskollegium* avgivna yttrandet, i vilket vidare framhålles att betalningsvillkoren kommit att spela en allt större roll som konkurrensfaktor och att det därför är naturligt att exportkreditgarantierna i ett skärpt marknadsläge måste tillmätas ökad betydelse. Flera av remissinstanserna anser att det i ett sådant läge skulle vara önskvärt att uppmjuka villkoren för kreditgaranti. I första hand pekas därvidlag på en justering av garantipremierna samt en uppmjukning av nuvarande praxis i fråga om garantiprocentsatserna ävensom en mera liberal inställning till långfristiga krediter. *Sveriges allmänna exportförening* framhåller att i den intensifierade konkurrensen på exportmarknaderna marginalkostnaderna spelar en allt större roll. Bland dessa kostnader ingår premiekostnaderna för exportkreditförsäkring och med hänsyn härtill ifrågasätter föreningen, om inte den av nämnden redan inledda liberaliseringen av principerna för premiesättningen kunde föras vidare. *Kooperativa förbundet* hänvisar till att nämndens reserv för mötande av garantiförpliktelser den 30 juni 1953 uppgick till 15,0 miljoner kronor, vilket borde lämna tillräcklig marginal för en omedelbar justering av premiernas höjd. *Skånes handelskammare* anser att riskpremierna för vissa garantiformer är för höga i förhållande till de risker, som skall täckas. Handelskammaren hänvisar till att motsvarande institutioner i utlandet tillämpar lägre premier för samma risker samt att skadefallen hittills haft begränsad omfattning och förlusterna varit ringa.

Å andra sidan hävdar *fullmäktige i riksbanken* att sträng restriktivitet även i fortsättningen bör iakttagas vid beviljande av finansieringsgarantierna och att dessa uteslutande bör medgivas för export till hårdvalutaländerna. Fullmäktige förutsätter även, att nämnden vid garantigivningen iakttagit de allmänna riktlinjer, som av statsmakterna angivits för valuta- och penningpolitiken. Också *fullmäktige i riksgäldskontoret* understryker att nämnden i möjligaste mån bör söka begränsa de risker, som kan uppkomma för staten i egenskap av garantigivare.

I allmänhet har från remissinstansernas sida icke ifrågasatts ändring av den författningssenliga ramen för exportkreditgarantigivningen. Flertalet har såsom framgår av det föregående i likhet med nämnden framhållit att en hårdare konkurrens på exportmarknaderna för nämndens vidkommande

kan mötas med en uppmjukning av tillämpad praxis för bestämmandet av garantiprocentsatsernas och riskpremiernas storlek. *Skånes handelskammare* framhåller emellertid att en utvidgning av den författningsenliga ramen för exportkreditgivningen borde komma till stånd i så måtto, att den för viss garantiform för hårdvalutaländer reserverade högre kreditgaranti-procentsatsen, 85 procent, ges generell giltighet.

Handelskammaren har vidare tagit upp en fråga, som den anser vara av största vikt på längre sikt, nämligen handeln med de underutvecklade länderna. Denna fråga, som hittills inte befunnit sig mer än på diskussionsstadiet, måste få ökad aktualitet, därest avsättningsförhållandena skulle komma att successivt försämrats, vilket handelskammaren befarar. I ett dylikt läge vore det därför ytterst angeläget att från svensk sida frågan om en utbyggnad av de exportfrämjande åtgärderna, framför allt på kreditområdet, upptages till allsidig prövning. Handelskammaren framhåller att en utredning i detta ämne bör komma till stånd snarast möjligt, då åtgärder på detta område icke låter sig improvisera vid en tidpunkt, när det befara-de konjunkturomslaget redan blivit ett faktum. Av olika framgångssätt nämnes i första hand att genom ökade insatser i Världsbanken öka de svenska varuleveranserna till projekt, som sätts igång med bistånd av lån från nämnda bank. Man borde även kunna tänka sig att efter utländskt mönster ett särskilt penninginstitut inrättas med speciell uppgift att finansiera exportföretagens medellånga och långfristiga krediter till utlandet.

Kommerskollegium, som finner den sålunda upptagna frågan så omfattande och komplicerad, att den icke torde kunna avgöras i omedelbart samband med det remitterade ärendet, anser densamma vara av sådan betydelse att den snarast bör bli föremål för utredning i lämplig ordning.

Departementschefen.

När systemet med statliga exportgarantier tillkom år 1933 var det primära syftet att genom stimulans åt exporten främja sysselsättningen inom landet. Efter hand har garantigivningen fått ökad vikt i olika handelspolitiska sammanhang och under de senaste åren har den även fått betydelse ur valutasynpunkt.

År 1950 utbyggdes systemet att omfatta lagerhållning av svenska varor utomlands. Avsikten härmed var främst att underlätta en ökad inriktning av exporten på de mera svårbearbetade hårdvalutamarknaderna. Sedan denna tidpunkt har konkurrensen på exportmarknaderna, i första hand dollarmarknaderna, avsevärt skärpts. År 1953 beslöt riksdagen att ytterligare bygga ut garantisystemet till att avse även finansiering av produktion för export främst till hårdvalutaländerna. Vidare genomfördes uppmjukningar i villkoren för statsgaranti för entreprenadarbeten. Den dittillsvarande garantien mot förluster i samband med lagerhållning utomlands utsträcktes att i undantagsfall även användas i fråga om andra länder än hårdvalu-

taländer. Slutligen utvidgades garantigivningen mot förlust på grund av statliga åtgärder utomlands att omfatta även opåräknat införande av importlicensiering eller återtagande av redan lämnade importlicenser. Vad beträffar ifrågavarande utvidgning av garantigivningen till delvis nya objekt och områden är erfarenheterna ännu alltför ringa för att tillåta någon mera bestämd uppfattning. Det finns anledning att med uppmärksamhet följa utvecklingen härvidlag.

Nämnden har nu föreslagit att gällande bestämmelser angående statsgaranti för exportkredit förlänges ytterligare tre år räknat från den 1 juli 1954. Därast en än mera skärpt konkurrens skulle öka svårigheterna för exporten anser nämnden att en i ett sådant läge erforderlig anpassning av nämndens verksamhet kan ske inom de nu givna bestämmelsernas ram. De möjligheter, som härvid främst står till buds, är en höjning av garantiprocentensatserna och en sänkning av premierna. Nämnden anser att den nuvarande maximeringen till 300 miljoner kronor inte behöver ändras.

Remissinstanserna understryker att ökade svårigheter möter exporten i ett allt hårdare konkurrensläge, vilket anses motivera en ändrad praxis vid beviljandet av garantier. Flera remissinstanser pekar på att premierna kan sänkas samt att procentensatserna kan höjas inom nu gällande ram. Skånes handelskammare har emellertid sträckt sig något längre genom att föreslå att den för viss garantiform för hårdvalutaländer reserverade högre garantiprocentensatsen, 85 procent, ges generell giltighet.

För egen del anser jag att en förlängning av bestämmelserna angående statsgaranti för exportkredit bör ske. I likhet med exportkreditnämnden anser jag att ett fortsatt bemyndigande bör — liksom det nu gällande — begränsas till att omfatta tre år. Jag finner det naturligt att man från statsmakternas sida prövar möjligheterna att i ett hårdnande konkurrensläge för exportindustrien ge denna ett effektivare stöd på de olika vägar, som angivits av nämnden och remissinstanserna. Jag anser mig dock ej kunna tillstyrka det av Skånes handelskammare framförda förslaget, att procentensatsen, oavsett vilket land exporten avser, skall kunna uppgå till 85 procent av varuvärdet. Den i detta avseende nu tillämpade differentieringen till förmån för exporten till hårdvalutaländerna bör sålunda tills vidare bibehållas. En uppmjukning av praxis inom den författningensliga ramen kan stimulera till att garantigivningen mer allmänt kommer att utnyttjas. Den betydande marginal, som finns mellan å ena sidan det nu föreskrivna maximibeloppet 300 miljoner kronor och å andra sidan statens ansvar för utfärdade garantiförbindelser, vilket f.n. uppgår till i runt tal 75 miljoner kronor, ger möjlighet till en betydande expansion. Någon ökning av maximibeloppet 300 miljoner kronor finner jag i likhet med nämnden och remissinstanserna således icke nu erforderlig.

Vad angår den av Skånes handelskammare väckta frågan angående en utredning om möjligheterna att finansiera medellånga och långfristiga krediter, särskilt i syfte att främja exporten till de underutvecklade länderna, vill jag nu endast hänvisa till att frågan redan är föremål för uppmärksamhet av kommittén för produktionsfrämjande åtgärder.

Jag förordar alltså, att nu gällande bemyndigande att meddela statsgaranti för exportkredit förlänges att gälla intill utgången av budgetåret 1956/57. Därest så skulle befinnas erforderligt torde emellertid under denna tid förslag till ändringar få framläggas.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att svenska staten må intill utgången av budgetåret 1956/57 åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 300 miljoner kronor, varav för lagerhållning av svenska exportvaror utomlands samt för finansieringsgarantier, avseende produktion för export, tillhoppa högst 100 miljoner kronor; i de angivna högsta beloppen skall inräknas summorna av de till och med den 30 juni 1954 beviljade garantierna.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

G. Ljungar.